

Józef Skoczylas

"Zażalenie w postępowaniu cywilnym", Bogdan Bładowski, Zakamycze 1997 : [recenzja]

Palestra 42/5-6(485-486), 181-184

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

■ **Bogdan Bładowski:**
Zażalenie w postępowaniu cywilnym

Zakamycze 1997, ss. 166

I. Monografia Bogdana Bładowskiego, której pierwszym wydawcą w 1975 r. było Wydawnictwo Prawnicze, wypełniła lukę w polskim piśmiennictwie naukowym z zakresu postępowania cywilnego. Można tutaj wspomnieć, że śladem Autora podążył Zbigniew Doda, którego opracowanie pt. „Dopuszczalność zażalenia w polskim procesie karnym” ukazało się w 1982 r. Wznowiona publikacja, pióra doktora nauk prawnych, długoletniego sędziego Sądu Najwyższego, cywilisty a ostatnio adwokata, autora licznych prac naukowych z dziedziny prawa i postępowania cywilnego, specjalizującego się w problematyce środków zaskarżenia, z pewnością stanie się dla sędziów, adwokatów, radców prawnych, prokuratorów, notariuszy i aplikantów nieocenioną pomocą. Wprowadzone ostatnio do kodeksu postępowania cywilnego zmiany, w istotnym zakresie zreformowały także instytucję zażalenia. Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego poszerzyła katalog dopuszczalności zażalenia oraz sposób jego rozpoznania. Do zażalenia będą miały zastosowanie odpowiednie reguły postępowania apelacyjnego. Dobrze się więc stało, że autor te nowe zagadnienia naświetlił w swych rozważaniach. To nowe opracowanie nie tylko wzbogaci doktrynę prawa procesowego cywilnego, ale przede wszystkim odpowiada postulatом bardziej wnikliwego i pogłębionego zrozumienia i stosowania przez praktyków przepisów z zakresu zażalenia.

Charakter zaś komentarzowego ujęcia wykładni tych przepisów podnosi wartość pracy od strony praktycznego zapotrzebowania. Otrzyma czytelnik przez to wykładnie poszczególnych przypadków dopuszczalności zaskarżenia postanowień sądowych poprzez instytucję zażalenia, a dotyczących postępowania procesowego, nieprocesowego, egzekucyjnego i zabezpieczającego. Autor poddał więc gruntownej analizie orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące kwestii zaskarżenia postanowień w postępowaniu cywilnym, co ma istotne znaczenie dla praktyki.

Praca oparta została też na bogatym warsztacie naukowym (polskim), stanowiącym bardzo dobre powiązanie z materiałem normatywnym.

Chciałbym więc zwrócić uwagę na uaktualniony dorobek orzecznictwa (nawet z 1997 roku), oraz piśmiennictwa.

Z uwagi na przyjętą przez autora metodę opracowania, układ pracy i jej konstrukcję należy uznać w zasadzie (o pewnych zastrzeżeniach będzie mowa w dalszych partiach recenzji) za prawidłowe.

Autor omawia przede wszystkim te kwestie, które już wystąpiły w praktyce stosowania przepisów dot. zażalenia, a zachowały aktualność na gruncie nowego systemu odwoławczego w postępowaniu cywilnym, wprowadzonego do kodeksu postępowania cywilnego nowelą z 1 marca 1996 r. Jednocześnie akceptuje wyraźnie nowe rozwiązania zawarte w komentowanej ustawie, podejmując próbę ich wyjaśnienia i dokonując wykładni tych przepisów od strony praktycznej.

II. Pracę autor podzielił na sześć rozdziałów.

Rozdział I dotyczy miejsca zażalenia w systemie zaskarżenia orzeczeń cywilnych. Stanowi on dobre wprowadzenie do tematu od strony ogólnoteoretycznej tego systemu. Autor wyjaśnia cel i znaczenie zaskarżenia, omawia różnice pomiędzy środkami zaskarżenia a środkami odwoławczymi. Przedstawia on zasady systemu zaskarżenia, a koniec tego rozdziału obejmuje charakterystykę zażalenia.

Rozdział II poświęcono zagadnieniom przesłanek dopuszczalności zażalenia. Wywody na ten temat rozpoczynają uwagi dotyczące pojęcia przesłanek procesowych i ich rodzajów. Autor przedstawił warunki formalne, jakie muszą wystąpić, ażeby można było skutecznie wnieść zażalenie. Autor wyróżnił tu 5 przesłanek dopuszczalności zażalenia. Dla celu tej pracy sposób ujęcia tych przesłanek uznać należy za słuszny. Autor w następnych punktach (A–E) w sposób precyzyjny dokonuje analizy wszystkich sformułowanych przesłanek. Mają one znaczenie dla praktyki sądowej. Numeracja wewnętrzna II rozdziału jest wadliwa ze względu na brak śródtytułu odnośnie uwag wstępnych (s. 31). Występuje brak tytułu pierwszej części rozdziału (punktu).

Najistotniejsza i najbardziej przydatna dla praktyki jest jednak treść rozdziału III zatytułowana – „Wypadki dopuszczalności zażalenia”. Na wysoką ocenę zasługuje szczególnie przedstawiony katalog przypadków dopuszczalności zażalenia na tle przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Przedstawiony katalog ma ogromną doniosłość teoretyczną i praktyczną przy rozstrzyganiu podstawowej przesłanki dopuszczalności wniesienia zażalenia tym bardziej, że autor uwzględnił w nim szereg istotnych wypadków dopuszczalności zażalenia przyjmowanej w judykaturze i piśmiennictwie na drodze, czasami kontrowersyjnej, analogii. O ile trafne np. jest przyjęcie dopuszczalności zażalenia na postanowienie stwierdzające prawomocność orzeczenia – przez analogię z zaskar-

żeniem postanowienia – co do nadania klauzuli wykonalności (art. 795 § 1 k.p.c.), to wątpliwości budzić może pogląd, że zażalenie przysługuje na postanowienie w ogóle zbędne i niedopuszczalne, chociaż nie przewidziane wyraźnie w art. 394 § 1 k.p.c.

Na pierwszy plan autor wysuwa kwestie rodzajów orzeczeń zaskarżanych za pomocą zażalenia oraz wypadki dopuszczalności zażalenia w poszczególnych postępowaniach.

W rozdziale IV autor zajmuje się postępowaniem zażaleniowym w sądzie pierwszej instancji. Za punkt wyjścia autor przyjmuje analizę wpływu zażalenia na wykonalność zaskarżonego postanowienia oraz na bieg postępowania w sprawie, a następnie postępowanie wstępne (instrukcyjne) oraz rozstrzygnięcie zażalenia przez sąd pierwszej instancji.

Ta ostatnio wymieniona możliwość normatywna przyspieszenia postępowania sądowego nie zawsze dostrzegana jest przez sędziów – pomimo dyspozycji art. 395 § 2 k.p.c. i § 152 regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 19 listopada 1987 r. – Dz.U. Nr 8, poz. 218).

Rozdział V autor poświęca rozpoznaniu zażalenia przez sąd drugiej instancji. Jest to najobszerniejszy rozdział pracy, dotyczy on bowiem postępowania *stricte* odwoławczego. Zasadnicze rozważania autor rozpoczyna od postępowania wstępnego i poprzez zakres rozpoznawania sprawy oraz podstawę faktyczną i sposób rozstrzygnięcia zażalenia kończy rozważania w tym rozdziale.

Przy zakresie kognicji sądu odwoławczego omówione zostały szczególnie ważne i ciekawe zagadnienia podmiotowych i przedmiotowych granic rozpoznania zażalenia, zakazu *reformationis in peius*, rozpoznania postanowień poprzedzających wydanie zaskarżonego postanowienia oraz uwzględniania w postępowaniu zażaleniowym braku bezwzględnych przesłanek procesowych.

W ostatnim VI rozdziale przedmiotem rozważań jest wydanie i charakter prawny postanowienia zażaleniowego. Dobra znajomość praktyki sądowej pozwoliła autorowi na rozwiązywanie zawitych i złożonych problemów procesowych pod względem teoretycznym i praktycznym. Na użytek tej praktyki sformułowane zostały tenory sentencji podstawowych rozstrzygnięć sądu drugiej instancji.

Niekonsekwencję jednak autor wykazuje – podobnie jak w rozdziale II – przy numerowaniu śródtytułów, ponieważ daje się zauważyć brak tytułu pierwszej części rozdziału (punktu).

III. Z uznaniem należy podkreślić podjęcie przez B. Bładowskiego pionierskiej próby całościowego przedstawienia w jego pracy instytucji zażalenia w postępowaniu cywilnym. Świadczy to z jednej strony

o szerokich zainteresowaniach badawczych z postępowania cywilnego autora, z drugiej natomiast o ich ciągłości tematycznej w wyniku czego recenzowana książka ma już głębokie oparcie we wcześniejszych publikacjach na ten temat. Monografia B. Bładowskiego pt.: „Zażalenie w postępowaniu cywilnym” stanowi poważny wkład w rozwój nauki postępowania cywilnego, a także przyniesie korzyści prawnikom-praktykom, którzy spotykają się na co dzień z tymi trudnymi i złożonymi zagadnieniami procesowymi.

Institucję zażalenia autor opracował na analizie tekstów obowiązującego w RP kodeksu postępowania cywilnego. Szkoda, że autor nie wyodrębnił rozdziału, który by obejmował ujęcie prawnoporównawcze. Metoda ta dałaby czytelnikowi obraz rozwiązań zawartych w prawie i doktrynie państw obcych – Unii Europejskiej w sposób w pewnym stopniu całościowy dla danego systemu prawnego i pozwoliła w ten sposób na wstępne porównanie z rozwiązaniami prawa polskiego.

W opracowaniu brak wstępu i wniosków końcowych. Wstęp ma charakter metodologiczny i czytelnik chciałby znać zdanie autora w takich kwestiach jak: jaka jest teza–problem badawczy, metody badawcze stosowane w pracy, określenie stanu wiedzy na dany temat również za granicą. Ocena materiałów źródłowych, jakimi metodami autor chce rozwiązać postawioną tezę? Samo więc postawienie tych pytań ocenia się nieraz wyżej, niż udzielanie odpowiedzi. Dowodzą one orientacji w temacie oraz ukazują metodyczne ujęcie twórczości. We wstępie omawia się i precyzuje zasięg tytułu, który jako precyzyjny i skrótowy jest najczęściej powierzchowny. Z merytorycznym zaś ujęciem treści w rozdziałach wiąże się zakończenie pracy (wnioski). Wnioski te czytelnik wyobraża sobie jako syntezę opartą na poprzednio udowodnionych przesłankach.

Ogólna ocena recenzowanej książki jest wysoka. Nie podważają jej uwagi zawarte w recenzji, nie mają one zasadniczego wpływu na podstawową koncepcję pracy, jej konstrukcję, metodologię wykorzystania warsztatu naukowego. Temat pracy podjęty przez autora jest trudny. W szeregu kwestii nie ma ustalonych poglądów, liczne kontrowersje wymagają ich oceny. Dlatego właśnie uwagi recenzenta o charakterze polemicznym są potrzebne.

Józef Skoczylas